

Esa, Ahmad and Mohd Yunus, Jailani and Kaprawi, Noraini (2004) in Persidangan Antarabangsa Peradaban Melayu. 26-28 Februari 2004, UPSI.

THE ROLE OF CO-CURRICULUM IN GENERATING MALAY CIVILIZATION

Ahmad bin Esa
Assoc. Prof. Dr. Jailani bin Mohd Yunus
Assoc. Prof. Dr. Noraini binti Kaprawi

Abstract

In Malaysian education system, co-curriculum and curriculum are mutually important. Both have reciprocal role in stabilizing and enhancing particular discipline. One of the definitions of co-curriculum is an activity that is carried out outside curriculum as subsidiary to curriculum activity (Emir Hasan Dawi, 2002). As such, in the context of generating Malay civilization, efforts on developing Malay civilization instilled in curriculum education in Malaysia, also can be channeled and developed through co-curriculum. In addition, co-curriculum has a special role in the context of individual development, cultivating national integration, skill development and developing Malay language, literature and culture to a higher rank. Hence, a case study is conducted to see whether co-curriculum activity in higher learning institute can act as a tool in developing Malay civilization in terms of language, literature and culture. Study is conducted on a group of respondents who are involved in co-curriculum in College University of Teknologi Tun Hussien Onn (KUiTTHO). Results from the research showed co-curriculum activity in higher learning institute acted as a channel to enrich Malay civilization. Some suggestions were also obtained from respondents on how to make co-curriculum more effective in high learning institute in generating Malay image in terms of language, literature and culture.

Keywords: Co-Curriculum, Malay Civilization, curriculum

PERANAN KOKURIKULUM DALAM MENJANA PERADABAN MELAYU

Ahmad bin Esa
Prof . Madya Dr. Jailani bin Mohd. Yunus
Dr. Noraini binti Kaprawi

Jabatan Pendidikan Teknik dan Vokasional
Fakulti Teknologi Kejuruteraan
Kolej Universiti Teknologi Tun Hussein Onn (KUiTTHO)
Beg Berkunci 101, 86400 Parit Raja, Batu Pahat, Johor, Malaysia.
(Tel.: 607-4536822/Fax.: 6074536090, E-mel:
aneh98@hotmail.com/ahmad@kuittho.edu.my)

Abstrak:

Menerusi sistem pendidikan, peranan kokurikulum adalah seiring dan saling menyokong dengan kurikulum dalam memantapkan disiplin tertentu. Antara tafsir kokurikulum ialah merupakan

aktiviti-aktiviti di luar kurikulum dan menjadi sampingan kepada aktiviti-aktiviti kurikulum (Amir Hasan Dawi, 2002). Oleh itu, dalam ruang lingkup menjana peradaban Melayu, usaha-usaha mengangkat peradaban Melayu yang diterap dalam kurikulum pendidikan di Malaysia, turut dapat disalurkan dan dikembangkan menerusi kokurikulum. Tambahan pula, kokurikulum juga mempunyai peranan tersendiri dalam konteks pembangunan individu, pemupukan integrasi nasional, pembinaan kemahiran dan mewarnai citra Melayu dalam konteks memartabatkan bahasa, sastera dan budaya Melayu. Justeru itu, satu kajian kes telah dijalankan untuk melihat sama ada kegiatan kokurikulum yang dijalankan di institusi pengajian tinggi dapat menjadi wahana kepada perkembangan peradaban Melayu dalam konteks bahasa, sastera dan budaya. Kajian telah dijalankan ke atas sekumpulan responden yang telah mengikuti kursus kokurikulum di Kolej Universiti Teknologi Tun Hussien Onn (KUiTTHO). Hasil kajian menunjukkan kegiatan kokurikulum di institusi pengajian tinggi dapat dijadikan saluran untuk mengukuhkan peradaban Melayu. Beberapa cadangan juga telah diperolehi daripada responden untuk menjadikan kokurikulum di institusi pengajian tinggi lebih efektif dalam menangani keutuhan citra Melayu dalam konteks bahasa, sastera dan budaya.

1.0 PENGENALAN

Kokurikulum dan kurikulum merupakan dua unsur utama yang saling melengkapi dalam sistem pendidikan. Kedua-duanya diperlukan dan penting untuk pembangunan insan dan negara. Dalam erti kata lain, sesuatu agenda pembangunan yang dirancang tidak akan mencapai tahap pencapaian optimum sekiranya satu daripada unsur tersebut diabaikan. Antara tafsir kokurikulum ialah merupakan aktiviti-aktiviti di luar kurikulum dan menjadi sampingan kepada aktiviti-aktiviti kurikulum (Amir Hasan Dawi, 2002). Tuan Ismail Tuan Soh (1999) pula menyatakan kokurikulum adalah sesuatu yang harus bersama dengan kurikulum. Oleh itu, apabila kita berbicara soal menjana peradaban Melayu menerusi sistem pendidikan, tidak dapat dielakkan, sebenarnya kita juga berbicara soal peranan kokurikulum dalam mewarnai peradaban Melayu.

Kokurikulum sebenarnya mempunyai peranan tersendiri dalam sistem pendidikan. Seawal pelaksanaannya di Malaysia, matlamatnya menjurus kepada pemupukan perpaduan dan integrasi nasional (Kementerian Pelajaran Malaysia, 1988). Selari dengan perkembangan kemajuan Negara, peranan kokurikulum dilihat semakin bertambah. Antaranya ialah membentuk sahsiah pelajar, pembangunan sekolah, kemajuan kemasyarakatan, peningkatan kemahiran individu dan mencintai bangsa, negara dan Tuhan (Mohd. Salleh Lebar, 1996 , Omardin Ashaari, 1996, Wee Eng Hoe, 1996 dan Ab. Alim Abdul Rahim, 1994). Dalam konteks mencintai bangsa dan negara,

kokurikulum sebenarnya sangat relevan dan mantap untuk mewarnai citra melayu yang menjadi elemen penting dalam pembinaan Kebudayaan Kebangsaan.

Penulis mendefinisikan kegiatan kokurikulum sebagai satu aktiviti pembelajaran sistematik dan terancang yang meyokong dan melengkapkan kurikulum dan dijalankan sama ada di luar atau di dalam bilik darjah, sama ada pada waktu pembelajaran atau di luar waktu pembelajaran serta diuruskan oleh organisasi pendidikan atau organisasi yang mendapat keizinan daripada Kementerian Pendidikan Malaysia. Kokurikulum sewajarnya mempunyai kurikulumnya sendiri yang selari dengan Islam dan Falsafah Pendidikan Kebangsaan terutamanya dalam konteks melahirkan insan yang seimbang daripada segi jasmani, emosi, rohani dan intelek dan dimanifestasikan menerusi sukan, permainan, persatuan, kelab dan unit beruniform yang dilaksanakan sama ada dalam lingkungan sekolah, dalam dan luar sekolah dan antara sekolah.

Berdasarkan kupasan berkaitan dengan peranan kokurikulum dan pengertian yang dikemukakan, adalah diyakini bahawa kokurikulum berpotensi menyumbang kepada perkembangan peradaban Melayu. Oleh itu, hala tuju penulisan ini ialah mengemukakan bahan bukti berkaitan keupayaan kokurikulum menjadi wadah dan wahana pembangunan peradaban Melayu. Bahan bukti tersebut merupakan hasil daripada penyelidikan yang telah dijalankan berkaitan peranan kokurikulum dalam mewarnai citra Melayu dalam konteks memartabatkan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu walaupun subjek dan persekitaran kajian yang dijalankan adalah berlatarbelakangkan disiplin kejuruteraan, teknik dan vokasional.

2.0 LATAR KAJIAN.

Pada peringkat awal perjalanan program Sarjana Pendidikan di KUiTTHO, kursus kokurikulum tidak dimasukkan sebagai kurikulum yang wajib diikuti oleh pelajarinya. Namun begitu hasil daripada kajian yang dijalankan berkaitan prestasi graduan Sarjana Pendidikan KUiTTHO yang berkhidmat di politeknik-politeknik pada tahun 2001, pihak KUiTTHO, khususnya pihak Jabatan Pendidikan Teknik Dan Vokasional mendapati peri pentingnya kursus kokurikulum dimasukkan sebagai satu kursus wajib dalam program sarjana yang dijalankan. Ini adalah kerana daripada kajian tersebut antara maklum balas yang diterima ialah graduan Sarjana Pendidikan KUiTTHO kurang berkeyakinan dalam mengendalikan kegiatan kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia, terutamanya

dalam kegiatan berunsurkan bahasa, sastera dan budaya Melayu. Ketidakyakinan para graduan tersebut antaranya disumbangkan oleh faktor latar belakang akademik mereka yang menjurus kepada kejuruteraan, teknikal dan vokasional dan tiadanya ruang untuk mereka mempelajari aspek bahasa, sastera dan budaya Melayu dalam program sarjana yang mereka ikuti.

Berdasarkan senario tersebut dan menyedari akan hakikat kepentingan kokurikulum dalam membentuk pembangunan insan, pemupukan integrasi nasional dan pembinaan jati diri bangsa maka kokurikulum diperkenalkan sebagai kursus hadir wajib kepada semua pelajar yang mengikuti Program Sarjana Pendidikan Teknik dan Voksional di KUiTTHO bermula pada pada tahun 2002.

Antara Objektif Kursus Kokurikulum Sarjana Pendidikan KUiTTHO ialah, “Membina kebolehan merancang dan memimpin sesuatu program kokurikulum seperti kelab dan persatuan, unit beruniform, sukan dan permainan di peringkat institusi pendidikan teknikal.” Dalam konteks menterjemah objektif inilah kewujudan penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu yang sepatutnya dipraktikkan, dijiwai dan dihayati oleh para pelajar. Ringkasnya seperti dicatatkan di dalam Jadual 1 berikut,

Jadual 1: Penggunaan Unsur Bahasa, Sastera Dan Budaya Melayu Melalui Aktiviti-Aktiviti Kokurikulum Sarjana Pendidikan Teknik Dan Vokasional KUiTTHO.

Biro Kokurikulum	Contoh Aktiviti Yang Dilaksanakan	Contoh Penggunaan Bahasa Melayu	Contoh Penggunaan Sastera Melayu	Contoh Penggunaan Budaya Melayu
Sukan	Berkayak.	Penulisan dokumen rasmi seperti surat rasmi dan buku atur cara.	Dalam teks ucapan majlis perasmian, penyampaian hadiah dan penutup.	Sopan-santun ketika berkomunikasi sesama peserta.
Permainan	Mencari Harta Karun dan Permainan	Penulisan dokumen rasmi seperti	Dalam teks dan ucapan spontan	Permainan tradisional Melayu seperti congkak,

	Tradisional.	surat rasmi dan peraturan permainan dan borang markah.	pengacara majlis.	gasing, galah panjang dan batu seremban.
Kelab	Malam Pragrauan dan Majlis Raja Sehari.	Penulisan dokumen rasmi seperti surat rasmi dan jemputan.	Pantun dan syair ketika majlis persandingan.	Pakaian dan adat istiadat perkahwinan Melayu.
Persatuan	Lawatan Ke Institut Penyelidikan Teknologi Nuklear Malaysia dan Muzeum Negara.	Penulisan dokumen rasmi seperti surat rasmi dan ucapan penghargaan dan terima kasih.	Pantun dan kata-kata puitis dalam ucapan penghargaan dan terima kasih.	Melihat cara hidup masyarakat melayu tradisional (pakaian, alat-alat pertukangan dan pertanian dan bekas-bekas makanan) di Muzeum Negara.
Uniform	Perkhemahan dan Persembahan Keseniaan dan Kebudayaan Melayu.	Penulisan dokumen rasmi seperti surat rasmi dan buku atur cara.	Metafora dan personifikasi dalam perbualan lisan semasa lakonan dan lirik lagu.	Adat istiadat orang Melayu ketika makan, nyayian lagu Melayu, budi bahasa Melayu ketika berbual dan majlis peminangan.

Berdasarkan senario yang dikemukakan di dalam jadual di atas secara teori sewajarnya para pelajar dapat menimba pengalaman dan mengamalkan penggunaan bahasa, sastera dan budaya Melayu menerusi kursus kokurikulum dan seterusnya dalam kehidupan seharian demi memartabatkan peradaban Melayu. Namun begitu, secara praktikalnya, tidak dapat dipastikan. Oleh itu difikirkan perlunya satu kajian dijalankan untuk menjawab persoalan sama ada kokurikulum berpotensi untuk turut menyumbang ke arah mewarnai citra Melayu di Malaysia dalam konteks memartabatkan penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu dalam kehidupan masyarakat Malaysia.

3.0 OBJEKTIF

Objektif kajian adalah seperti berikut,

- a) Mengenal pasti tahap amalan pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional terhadap penggunaan bahasa Melayu dalam kursus kokurikulum.
- b) Mengenal pasti tahap amalan pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional terhadap penggunaan sastra Melayu dalam kursus kokurikulum.
- c) Mengenal pasti tahap amalan pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional terhadap penggunaan budaya Melayu dalam kursus kokurikulum.
- d) Mengenal pasti perbezaan persepsi pelajar berlainan jantina, pengkhususan dan latar universiti terhadap penggunaan bahasa Melayu, sastra Melayu dan budaya Melayu dalam kursus kokurikulum.
- e) Mendapatkan maklum balas daripada responden berkaitan strategi untuk meningkatkan keberkesanan peranan kokurikulum dalam aspek memantapkan bahasa Melayu, sastra Melayu dan budaya Melayu.

4.0 HIPOTESIS KAJIAN

- a) H_0 : Tidak terdapat perbezaan persepsi yang signifikan antara pelajar-pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional yang berlainan jantina, pengkhususan dan latar universiti terhadap penggunaan bahasa Melayu, sastra Melayu dan budaya Melayu dalam kursus kokurikulum.

5.0 SKOP KAJIAN

Skop kajian adalah seperti berikut,

- a) Kajian ditumpukan kepada pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional, semester 2 sesi 2002/2003, KUiTTHO.

- b) Tahap amalan penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu diskopkan berdasarkan item-item yang dikemukakan di dalam borang soal selidik.
- c) Perbezaan persepsi responden hanya melibatkan tiga kategori iaitu jantina, pengkhususan semasa peringkat ijazah sarjana muda dan latar universiti (merujuk kepada universiti responden semasa peringkat ijazah sarjana muda).

6.0 METODE KAJIAN

Reka bentuk kajian ialah kajian kes yang melibatkan seramai 33 orang pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional. Pemilihan mereka sebagai responden difikirkan sesuai memandangkan mereka adalah pelajar awal yang mengikuti kursus kokurikulum di peringkat sarjana di KUiTTHO. Perincian responden seperti di dalam jadual berikut,

Jadual 2: Latar Belakang Responden.

	Jumlah	Peratus
Jantina:		
Lelaki	11	33.3
Perempuan	22	66.7
Pengkhususan		
Kejuruteraan	7	21.2
Teknik dan Vokasional	26	78.8
Latar Universiti:		
KUiTTHO	5	15.2
Bukan KUiTTHO	28	84.8

Instrumen kajian ialah soal selidik yang mengandungi lima belas pernyataan berkaitan amalan responden terhadap penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan

budaya Melayu dalam kursus kokurikulum yang mereka ikuti. Skala Likert digunakan untuk mengukur kecenderungan maklum balas responden seperti jadual berikut,

Jadual 3: Skala Likert.

1	2	3	4	5
Sangat tidak setuju	Tidak setuju	Kurang setuju	Setuju	Sangat setuju

Sumber: Diubah suai daripada Mohd Salleh Abu dan Zaidun Tasir (2001), Uma Sekaran (2000), Mohd. Najib Ghafar (1998) dan Mohd. Majid Konting (1990)

Kesemua pernyataan yang dikemukakan di dalam borang soal selidik mempunyai kebolehpercayaan yang tinggi berdasarkan ujian analisis kebolehpercayaan yang dijalankan mendapati nilai alpha bagi keseluruhan item ialah 0.9328. Selain daripada itu di dalam soal selidik disertakan juga pernyataan yang bertujuan untuk mendapat maklum balas daripada responden berkaitan dengan strategi untuk menjadikan kokurikulum lebih berkesan dalam konteks memantapkan penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu di Malaysia. Data-data yang diperoleh telah dianalisis menggunakan program SPSS versi 11. Statistik deskriptif (analisis min dan sisihan piawai) digunakan untuk mengenal pasti tahap amalan responden terhadap penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu dalam kursus kokurikulum. Tafsiran min diringkaskan menerusi jadual berikut,

Jadual 4: Tafsiran Min

Skor Min	Tafsiran
1.0 – 2.3	Tidak Setuju
2.4 – 3.7	Kurang setuju
3.8 – 5.0	Setuju

Sumber: Diubah suai daripada Lendell K (1997)

Bagi mengenal pasti tahap perbezaan pandangan, analisis Ujian T dua hujung telah digunakan dengan paras keertian (alpha) 0.05%.

7.0 DAPATAN KAJIAN

Dapatan kajian adalah seperti berikut,

- a) Amalan Pelajar Sarjana Muda Teknik dan Vokasional Terhadap Penggunaan Bahasa Melayu Dalam Kursus Kokurikulum.

Jadual 5: Analisis Min Tahap Amalan Pelajar Sarjana Muda Teknik dan Vokasional Terhadap Penggunaan Bahasa Melayu Dalam Kursus Kokurikulum.

Item	Min	Sisihan Piawai
Mempelajari aspek tatabahasa	4.24	0.66
Menggunakan kosa kata yang baru	3.88	0.78
Menggunakan bahasa lisan secara tepat	3.88	0.82
Belajar mengenali kesalahan bahasa dalam tulisan	4.00	0.61
Belajar menulis dokumen rasmi	4.27	0.63
Min dan sisihan piawai keseluruhan	4.0545	0.5551

Daripada Jadual 5, didapati min keseluruhan ialah 4.0545 dan ini menunjukkan responden mengamalkan penggunaan bahasa Melayu dalam kursus Kokurikulum. Analisis min bagi setiap item menunjukkan nilai min berada dalam lingkungan 3.88 hingga 4.27 dan ini bererti responden bersetuju dengan setiap item yang dikemukakan di dalam soal selidik. Sisihan piawai bagi semua item ialah 0.5551 iaitu kurang daripada 1 dan ini bermaksud maklum balas responden adalah terfokus kepada skala bersetuju terhadap penggunaan bahasa Melayu dalam kursus kokurikulum.

- b) Amalan Pelajar Sarjana Muda Teknik dan Vokasional Terhadap Penggunaan Bahasa Melayu Dalam Kursus Kokurikulum.

Jadual 6: Analisis Min Tahap Amalan Pelajar Sarjana Muda Teknik dan Vokasional Terhadap Penggunaan Sastera Melayu Dalam Kursus Kokurikulum.

Item	Min	Sisihan Piawai
Membina ayat puitis dalam penulisan/lisan	3.64	0.78
Menulis atau membaca pantun/syair	4.12	0.48
Menggunakan kosa kata puitis dalam penulisan/lisan	3.88	0.99
Menggunakan unsur-unsur sastera dalam penulisan	3.94	0.76
Merujuk buku sastera untuk menambah pengetahuan	4.06	0.66
Min dan sisihan piawai keseluruhan	3.9273	0.6261

Merujuk kepada Jadual 6, responden didapati bersetuju dengan pernyataan-pernyataan yang merujuk kepada mengamalkan unsur-unsur sastera Melayu dalam kursus

Kokurikulum (min keseluruhan 3.9273). Hanya satu item yang menunjukkan responden kurang bersetuju iaitu berkaitan dengan membina ayat puitis dalam penulisan/lisan (min 3.64). Kesemua item mempunyai nilai sisihan piawai di bawah nilai satu yang menunjukkan reaksi responden adalah tertumpu kepada bersetuju terhadap item yang dikemukakan.

c) Amalan Pelajar Sarjana Muda Teknik dan Vokasional Terhadap Penggunaan Budaya Melayu Dalam Kursus Kokurikulum.

Jadual 7: Analisis Min Tahap Amalan Pelajar Sarjana Muda Teknik dan Vokasional Terhadap Penggunaan Budaya Melayu Dalam Kursus Kokurikulum.

Item	Min	Sisihan Piawai
Mempraktikkan cara pemikiran orang Melayu	4.24	0.66
Berbudi bahasa dalam berbicara	3.88	0.78
Mempelajari adat istiadat melayu	3.88	0.82
Bermain permainan tradisional melayu	4.00	0.61
Mempelajari seni muzik Melayu	4.27	0.63
Min dan sisihan piawai keseluruhan	4.0545	0.5551

Berdasarkan Jadual 7 di atas, jelas menunjukkan min keseluruhan dan setiap item yang dikemukakan kepada responden mempunyai nilai min yang melebihi 3.7. Oleh itu, dapatlah dinyatakan bahawa responden bersetuju mereka dapat mengamalkan budaya Melayu menerusi kursus Kokurikulum. Semua nilai sisihan piawai berada di bawah nilai 1 yang menunjukkan maklum balas responden adalah terfokus kepada bersetuju dengan setiap pernyataan yang dikemukakan di dalam soal selidik.

d) Perbezaan Persepsi Responden Berlainan Jantina, Pengkhususan Dan Latar Universiti.

Jadual 8: Analisis Ujian T Terhadap Perbezaan Persepsi Responden.

	Bahasa Melayu	Sastera Melayu	Budaya Melayu
Jantina	0.456	0.191	0.000
Pengkhususan	0.862	0.155	0.166
Latar Universiti	0.664	0.413	0.109

Nota: Angka dalam kotak ialah nilai signifikan hasil analisis Ujian T dua hujung.

Merujuk kepada Jadual 9 di atas, didapati kebanyakan nilai signifikan yang

diperolehi hasil Ujian T adalah melebihi nilai alpha yang ditetapkan iaitu 0.025 (0.05/2). Oleh itu, H_0 adalah diterima iaitu tidak terdapat perbezaan persepsi yang signifikan antara responden berlainan jantina, pengkhususan dan latar universiti terhadap penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu dalam kursus kokurikulum. Walau bagaimanapun terdapat satu nilai signifikan iaitu 0.000 yang kurang daripada nilai alpha yang ditetapkan, oleh itu dalam kes tersebut menunjukkan terdapat perbezaan persepsi yang signifikan di antara responden berlainan jantina terhadap penggunaan budaya Melayu dalam kursus Kokurikulum yang diikuti.

e) Maklum Balas Daripada Responden.

Berikut ialah beberapa rumusan berkaitan cadangan responden untuk meningkatkan keberkesanan peranan kokurikulum dalam aspek memantapkan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu iaitu,

- i) Bahasa dan sastera Melayu diajar secara formal dalam kursus Kokurikulum.
- ii) Pensyarah memberi penekanan kepada perlunya penggunaan atau penerapan bahasa, sastera dan budaya Melayu dalam aktiviti kokurikulum yang dijalankan.
- iii) Penggunaan bahasa, sastera dan budaya Melayu dipertimbangkan dalam aspek pemarkahan kokurikulum.
- iv) Pensyarah memberi pendedahan berkaitan sumber-sumber rujukan yang terkini berkaitan dengan disiplin bahasa, sastera dan budaya Melayu.
- v) Mengadakan hari kokurikulum yang bertemakan bahasa, sastera dan budaya Melayu.
- vi) Mengadakan pertandingan untuk mengcungkil bakat pelajar kejuruteraan, teknik dan vokasional dalam bidang bahasa, sastera dan budaya Melayu. Contohnya pertandingan menulis sajak dan berbalas pantun dalam setiap jenis kokurikulum yang diikuti.

8.0 PENUTUP.

Hasil daripada analisis statistik yang dijalankan terhadap data-data yang diperolehi, jelas menunjukkan kokurikulum mempunyai potensi dominan menjadi wahana untuk memperkasa peradaban Melayu dalam konteks bahasa Melayu, sastera Melayu dan Budaya Melayu. Menariknya dalam penemuan tersebut ialah walaupun pelajar Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional berada dalam lingkungan disiplin kejuruteraan dan teknikal, mereka dapat mempraktikkan amalan penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu dalam kegiatan kokurikulum yang telah mereka lalui. Tambahan pula, kebanyakan statistik yang diperolehi menunjukkan tiada perbezaan persepsi dalam konteks amalan penggunaan bahasa Melayu, sastera Melayu dan budaya Melayu dalam kegiatan kokurikulum yang diikuti, terutamanya di antara pelajar berlainan jantina, pengkhususan dan latar universiti. Oleh yang demikian adalah diyakini kokurikulum turut boleh menjana peradaban Melayu.

Penghujung tinta: Kokurikulum tidak mempunyai label ‘Sains’, ‘Teknologi,’ ‘Teknik dan Vokasional’, ‘Kejuruteraan,’ atau ‘Kemanusiaan.’ seperti kurikulum. Kokurikulum lebih terbuka, tidak rigid seperti kurikulum. Di atas sifatnya yang sedemikianlah maka kokurikulum dapat menjadi wadah dan wahana efektif dalam mewarnai citra Melayu demi kelangsungan keutuhan peradaban bangsa.

BIBLIOGRAFI

- Ab. Alim Abdul Rahim (1999). Pengurusan Kokurikulum. Kuala Lumpur: Fajar Bakti Sdn. Bhd..
- Amir Hasan Dawi (2002). Pentoeorian Sosiologi Dan Pendidikan (Edisi Kedua). Tanjong Malim: Quantum Books.
- Kementerian Pelajaran Malaysia (1988). Laporan Jawatankuasa Kabinet Mengkaji Pelaksanaan Dasar Pelajaran. Kuala Lumpur: Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Lendell, K (1997). Management by Menu. London: Wiley and Sons Inco..
- Mohd. Majid Konting (1990). Kaedah Penyelidikan Pendidikan. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka dan Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Mohd. Najib Ghafar (1998). Penyelidikan Pendidikan. Skudai: UTM.
- Mohd. Salleh Abu dan Zaidatun Tasir (2001). Pengenalan Kepada Analisis Data Berkomputer SPSS 10.0. Kuala Lumpur: Venton Publishing.
- Mohd. Salleh Lebar (1996). Perkembangan Dan Haluan Kurikulum Pendidikan Malaysia. Kuala Lumpur: Berita Publishing Sdn. Bhd..
- Omardin Ashaari (1996). Pengurusan Sekolah. Kuala Lumpur: Utusan Publications and Distributors Sdn. Bhd..
- Tuan Ismail Tuan Soh (1999). "Kokurikulum Dari Perspektif Falsafah Pendidikan Negara." Dalam Fakulti Pendidikan, UKM (1999). Prosiding Isu-Isu PendidikanNegara. Bangi: Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Uma Sekaran (2000). Research Methods for Business: A Skill Building Approach. (3rd Edition). Canada: John Wiley & Sons Inc..
- Wee Eng Hoe (1996). Gerak Kerja Kokurikulum (Sukan). Shah Alam: Fajar Bakti Sdn. Bhd.